Ч. 150 (11.118). Львів, субота 9. липня 1927. Pouxtowa oplata zapłacona ryczałtem. Рік XLV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.82.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Виборчі зловживання

Львів, 8. липня 1927.

Наша редакційна тека переповнена розпучливими звідомленнями й дописами про виборчі зловживання в ріжних повітах краю. Звідомлення ці приходять переважно з сіл і тільки обмаль місця не дає нам можности використати того всього матеріялу, що його дістаємо щодня почтою й устно. Всеж таки й ці зловживання, що їх реєструємо в кожному числі, дають нам жахливий образ того, в яких тяжких умовах приходиться громадянам-українцям виконувати своє виборче право у практиці.

Вже перестаріла виборча ординація з виборчою нерівністю до громадських рад, що обовязує при теперішніх виборах у Східній Галичині, означає значне упривілеєння не-українців на нашій землі. Тим поясняється обставина, що в значній части громад страчене для нас не тільки перше, але й друге коло. Коли зважити, що в першім колі на селі є пересічно ледви 10—20 виборців, а голос у ньому мають найвище оподатковані і люди з високим освітнім цензом або рангою, то зрозуміємо, чому перші кола в більшости східно-галицьких повітів опинилися в руках не-українців. Клясичним приміром може послужити тут одно село у львівському повіті, де на 20 виборців у першому колі є 9 поляків, 6 українців і 5 жидів. Між поляками є двір, начальник стації, управитель школи, почтар, мельник, трьох кольоністів і один-одинокий місцевий селянин-поляк. А що жидівські купці йдуть на селі з правила з поляками, то вибір польських радних у тому колі запевнений. Подібні відносини в першому колі малощо не всюди.

Не зважаючи на це нічим неоправдане упривілеєння польсько-жидівського елементу на селі, діються ще в ріжних селах і містечках страшні виборчі надужиття, очевидно — в користь елементу польського, або піддержуваного ним елементу хрунівського. Як інформують нас члени українських виборчих комітетів на місцях, ці зловживання переводять головним чином ті, що повинні стояти на сторожі порядку в громаді, а саме наказні війти і їх кліки, за якими криється нерідко польський двір, польський ксьондз, учитель і т. д. Ці виборчі зловживання і всякого роду шахрайства бувають такі разячі, такі очевидні, що виводять з рівноваги навіть найспокійніших громадян.

Поминаємо те, що в значній части наших громад пофальшовано з нечуваний спосіб виборчі лісти, що попереношувано самовільно тих українських виборців, які були невигідні чи небажані в одному колі, до другого, що богато управнених до голосування пропущено зовсім у виборчих списках. Поминаємо й те, що в сотках випадків не узгляднено зовсім найбільш оправданих рекламацій покривджених (прим. у Яворові), що є очевидною причиною до уневажнення виборів, оскількиб їх таки переведено. Але як назвати цілковите перероблювання лісти в останню ніч перед виборами, як це мало місце в ріжних місцевостях? Чи може до таких ярких зловживань допускати влада у якійнебудь правовій державі?

Про шахрайства і всякі комісарські штучки в часі самого виборчого акту читачі українських газет мають нагоду читати щодня. Наводити їх — зайва річ, бож мало яка місцевість є вільна від комісарських зловживань у часі самих виборів, що переводяться майже всюди під кличем увільнення громади від дальшої комісарської самоволі. Ті надужиття є зрештою основою до безчисленних протестів проти переведених виборів, що ними закидані всі староства.

Вибори до громадських рад у деяких повітах вже кінчаться, в деяких у повному розгарі, а в деяких щойно зачинаються. Компетентні, відповідальні за правопорядок чинники мають ще й тепер доволі нагоди й можности вкоротити зловживання наказних комісарів та їх прихвостнів і перевести вибори справедливо й по закону. Інакше ці вибори, на які населення чекало терпеливо кільканацять літ, не будуть нічим ріжнитися від ославлених „галицьких виборів" з часу перед світовою війною.

Українське громадянство, що, не зважаючи на ріжних темних духів і всяких киринників, виявило в останніх тижнях всеж таки на загал значну рухливість, зорґанізованість і солідарність, повинно використати ще й ці останні виборчі дні і помогти вибрати по можности всюди гром. ради, зложені з свідомих і чесних громадян-українців, що працюватимуть для добра громади й українського народу. Зокрема слід нам реєструвати пильно всякі виборчі зловживання і їх використовувати в протестах до компетентної влади.

Право на національну назву.

(Відповідь польському фільольоґові.)

Боротьба з терміном „український".

Проф. Нітш помістив у виданім минулого місяця XII-тім зошиті *„Języka Polskiego"* статтю п. з. *„O nazwy naszych słowiańskich sąsiadów"*, в якій задумується на назвою *„Rusini czy Ukraińcy"* — і виводить, що *„Rusini mają zupełne prawo nazywania się Ukraińcami"*, але *„z prawa każdego narodu do nazywania się, jak chce, bynajmniej nie wynika prawo żądania przyjęcia tej nazwy przez innych"*. Другу частину цього речення хоче підтримати проф. Нітш тим, що напр. англійці називають голяндців *Dutch*, французи німців *„les Allemands"*, знова словяни звуть їх німцями *„od słowa niemy, a więc obrażliwie"* і т. д. та що ті народи не жадають, щоб їх звали так само, як вони звуть себе самі, а *„sobią to wyłącz nie niektóre nieinteligentne lub zacietrzewione jednostki z pośród Rusinów; ale i między nimi spotykałem już takich, co na pierwsze zwrócenie im uwagi na powyższe przykłady uznawali, że nie mieli racji"*.

Ці виводи проф. Нітша повторило покірно *„Słowo Polskie"*, яке назву „українці" любить як сіль в оці. Знову *„Naprzód"* вбачує двояко: і признає рацію проф. Нітшові і схлібляє нам словами:

„Tam mamy narody o dziejowo utrwalonym bycie, o skrystalizowanej zupełnie fizjognomji; co się zaś tyczy Rusinów, to nazwa Ukraińców, jaką sobie obrali, stała się dla nich sztandarową, wyodrębniającą ich narodowo z ruskiej protoplazmy plemiennej.

А далі пише так:

„Przywiązanie szczególnej, nieznanej innym narodom wagi do spopularyzowania nazewnątrz tej, a nie innej nazwy, jest zatem nie jakimś czczym uporem, płynącym z nieuctwa, lecz chęcią przypieczętowania i w obcych językach własnego poczucia odrębności".

Але *„Naprzód"* орієнтується вже, що на підставі виводів проф. Нітша требаби було і на дальше називати Виленщину Литвою, а поляків на Виленщині — литовцями, бо так їх звали поляки з Конгресівки до кінця останньої світової війни, і до нині ще в великій мірі їх так називають, — тому *„Naprzód"* не оглядаючись на признані собою виводи проф. Нітша, радить не звати більше Виленщини Литвою, а поляків на Виленщині — литовцями.

Вже на перший погляд можна ствердити, що виводи проф. Нітша вражають недостаточною знайомістю предмету, про який пише і браком доброї волі (нпр. слова: *nieinteligentne lub zacietrzewione*.)

Передовсім проф. Нітшові слід би знати, що щодо назв, а головно до політичної організації Европи, складниками якої є назви, відріжняємо дві доби: першу до 18-го ст., в якій Европа була організована по державам, цісарстві і церкві, і другу від 18-го ст., в якій Европа є орґанізованою по національному принципі. Тому в першій добі назви є ріжнородні, зате в другій добі одні і ті самі. І так старинні гелени мали кілька держав; Греції як держави не було. Також мешканці теперішнього італійського півострову перед старинними римлянами мали кілька держав; Італії як держави не було. Те саме було з ґерманськими і словянськими племенами, не поминаючи, очевидно і романських племен. Зокрема-ж одно ґерманське племя, франки, підбило галійські племена, само стопилося в них, але дало їм назву, яка нині звучить французи. Теж одно ґерманське племя, англьо-сакси, підбило бри-

...нійські племена, розлившись у них, але дало їм назву, яка нині звучить англійці. Англійці звуть голяндців *Dutch*, бо тоді, коли утворено графство Голяндію, в другій половині середних віків, заселювали Голяндію німецькі племена, які аж згодом набрали окремих національних прикмет. Французи звуть німців *les Allemands*, бо коли та назва повставала, німецьке племя, алємани, творило сильну державу в сусідстві з державою франків. Знова словяне звуть німців від їх племени *Nemetes*, а не від слова німий, як це дійсно обрадливо видається проф. Нітшові. Само слово *Deutschen* походить від німецького племени *Teutones*.

Перемога національного принціпу.

Зате в другій добі, назви є одні і ті самі: напр. Греція, Бельгія, Румунія (до 19-го ст. два князівства: Молдавії й Волощини, Румунії як держави не було), Болгарія (до якої влучено Румелію), а по останній світовій війні Чехословаччина (хоч до кінця світової війни німці звали чехів *Böhmen*) Югославія (хоч це є властиво побільшена Сербія) та інші. Отже в другій добі (в 19-тім століттї) панує всесильно національний принціп, який виступає виразно в визвольних балканських війнах, при відродженні численних націй, в повстанні Бельгії, в зєдиненні Італії й Німеччини, а в 20-ім ст. в часі останньої світової війни переміняється в право самоозначення народів й находить свій вираз у визволенні ріжних народів. Таким робом назви нові, чи пак старі, але наново усталені, є однакові у всіх мовах.

Зрештою, колиб проф. Нітш був заглянув до історичного атлясу, був би побачив, що богато старих назв знехтовано, потворено богато нових розширено і змінено деякі з давніших — і що творити якесь правило поза фактом, що назви є виложниками політичної організації Европи та інших частей світа — це абсурд.

Зокрема щодо назви „українці", „український" слід проф. Нітшові знати, що в найстаршім літописі пишеться про смерть Володимира Глібовича в р. 1187 так: „о немже Оукраина много постона". Там зветься Україною Переяславську землю. Але і Галичину цей сам літопис зве Україною, бо про Ростислава Берладничина в р. 1189 пише, що приїхав „к Оукраині галичьской." Таксамо зве літопис і Гал. Забуже Україною і пише, щокнязь Данило 1213 р. відібрав від поляків „Берестий, Оугровьськь и Вельцин и Столпье Комов и всю Оукраину". Ця назва поширена за українських княжих і королівських часів, закорінилась сильно в українськім народі і найшла свій вислів у народніх піснях з татарських часів („орда забрала українські діти"), найбільше поширилася і стала дійсно одинокою і виключною назвою українського народу за козацьких часів, перейшовши в українські народні пісні та літописи а також до всіх чужинних літератур: польської, німецької, шведської, французької. У переяславськім договорі з 1654 р. говориться виразно про злуку України з Москвою.

Аж цар Петро І. в р. 1721 постановив з метою обрусіння счеркнути цю назву з карти Европи, тому нчав москалів — великоросами, українців — малоросами, а заселені ними краї — Росією. Одначе ці нікчемні заходи його і його наслідників знівечив у більшій половині Шевченко. Під натиском Росії пішла Австрія і вона назвала українців у Галичині „*Ruthenen*", а на Буковині „*Kleinruth.*". І так у німецькій термінольоґії утворено тоді для назви українського народу аж три псевдо-назви: „*Kleinrussen*". „*Ruthenen*" і *Kleinruth*. Річ ясна, що ці назви були неісторичні, неприродні, штучні, нічим невиправдані, а служили політиці обрусіння й австрійщини. Щойно по розвалі царату 1917 р. під напором стихійного руху українського народу революційний уряд Керенського приверну́в давну назву „українці" й „український" як одиноко слушну й одиноко обовязуючу. Також для Австрії по розвалі Росії не було вже більше причини удержувати назву „*Ruthenen*" і „*Kleinruthenen*" тому австрійський уряд і австрійська команда в 1917 р. вернулись до давньої назви „українці" й „український", уживаючи урядово тільки цієї назви. Український народ у визвольній війні в рр. 1918—1921 кровю пів міліона найкращих одиниць, які згинули на полю битви, і пів міліона найкращих одиниць, яких розстріляно, повішено, замучено, погребано живцем по льохах, таборах і тюрмах, припечатав цю назву і не позволить нікому її собі вирвати.

Мова фактів і політична короткозорість.

З притиском підчеркуємо, що проф. Нітш як фільольоґ повинен би знати, що назва „українці", „український" як зрештою всяка інша назва, має своєрідний характер і тому анальоґії не завсіди є доцільні.

Крім згаданих історичних і фільольоґічних мотивів *українці мають повне право домагатись, щоб інші народи себто і поляки звали їх Українцями* ще з таких головних причин:

1. *правних:* а) міжнародніх; всі повоєнні західноевропейські трактати, як версайський про нац. меншини, Сан-Жерменський, сервський чи рішення Ради Амбасадорів, не відбирають нам нічого з прав, назви, приналежности і т. д., які ми вибороли собі в останній добі за Австрії, а ризький договір накладає виразно на Польщу зобовязання супроти народностей: української, білоруської й російської і ці всі договори польський сойм ратифікував (отже якби виглядало зобовязання Польщі супроти української народности, коли по виводам проф. Нітша в Польщі є тільки „*Rusini*"?); б) правно-державних, бо польський сойм і уряд є звязані перебраними зобовязаннями, а в виконанні тих зобовязань і власними законами, розпорядками, ухвалами і т. д., в яких вони уживали й уживають назви „українці", „український", починаючи від української парляментарної репрезентації, а кінчаючи на українській аматорській виставі;

2. *фактичних:* — в останній визвольній війні припечатав кровю на побоєвищах свою тисячлітню назву, — вживає її як єдину загальну на всіх просторах своїх земель і інші назви вважає образою зверненою проти своєї національности;

3. *наукових* і *формальних:* українську мову як самостійну визнала петроградська академія наук 1905 р. і празька 1918 р.; українську державність визнали в 1918 р. у берестейськім договорі: Німеччина, Австрія, Болгарія, Туреччина, большевики, в 1921 р. Арґентина, в ризькім договорі 1921 р. Польща, а від 1924 р. як союзну державу радянських республик визнали Україну: Анґлія, Франція, Італія, Швеція, Норвеґія, Швайцарія та інші, — і по світовій війні взагалі всі европейські політики, публіцисти, учені ,академії і т. д. знають тільки назву „українці", „український" і тільки її уживають, доказом чого є не тільки книжки і часописи, але також мапи, атляси, словники, то що:

4. *льоґічних:* коли виводи проф. Нітша торкаються всіх українців себто всього українського народу, то як погодити їх з фактом, що за Збручем є українська держава. Коли-ж вони торкаються тільки українців під Польщею, бо українців за Збручем зветься „*Ukraincami*", то зовсім незрозумілим є, чому українців під Польщею малоб зватися „*Rusinami*"? До цього слід пригадати *неодностайности* в польській термінольоґії: у бувшій Конґресівці „*ruski*" означає „російський", тоді як „українці", „український" приняті й уживані не лише в цілій бувшій Конґресівці, але здебільша і в Галичині, а тільки жмінка вшехполяків тримається ще назви „*ruski*" вряди-годи перемішуючи її пів-напів з назвою „українці", „український";

З буцім-то фільольоґічних доказів проф. Нітша виходить ясно, що вони мають підклад не науковий, але політичний. Вже на перший погляд впадає в очі те, що перезвання Галичини на „*Malopolska*" й утримування назви „*ruski*" є копіюванням назв москалів по 1863 р. був. Конґресівки на „привислянскій край" і перезвання українців на „малоросов". Як у тім випадку мала Москва на оці обрусіння поляків і українців, так тепер поляки мають охоту спольщити західно-українські землі. Але як раніше поляки й українці обурювалися і домагалися, щоби не називали їх видумуваними штучними термінами, і тепер *українці обурюються і протестують проти назви Malopolska* тимбільше, що історично — як це потвердили недавно самі польські історики — „*Małopolsk*-ою" звано шмат польської землі на північ від Кракова в бувшій Конґресівці, і з зовсім незрозумілих йспосіб цею історичною назвою з понад Кракова перезвано Галичину. *Це торкається і назви „ruski", бо обі ці назви підтримується виключно з метою польонізаційної політики.*

Колиб проф. Нітш писав „*O nazwy naszych słowiańskich sąsiadów*", (чому тільки словянських? — певне почувши, що нім. наука висміялаб його виводи і що Німеччина не дасться Польщі польонізувати, а в цьому саме діло!) з докладним знанням історії народів, з науковим історичним атлясом у руці, з докладним знанням подій політичних, соціяльних і культурних поодиноких народів, а також знаючи наукові праці европейських учених про назви і політичну орґанізацію Европи, то певне не був би мусів зріктись своєї тенденції.

К. АНИЩЕНКО. 3

МИРОНОСНИЦІ.

(Продовження.)

Послухала матери — побігла до Кривобочихи. Привітна стара й така-ж ласкава та набожинна. Обдивилась мене та й питає: — „А чирячка якого не було?" — „А пригадай".

„Ні, наче не було". — „А пригадай".

— Пригадую: був чирячок... та це й у такому місці... так наче вирвано нігтем... або дуже здряпнула. З неділю щось побуло та й загоїлось саме. І нічим не гноїла — тепленькою водичкою що-раз обмивала.

— От бачиш! — позіхнула Кривобочиха.

— А що-ж воно, бабо? Звідки?

— Ти хіба не знаєш?

— От хрест побий...

Кривобочиха прошепотіла мені в ухо:

—Пранці, моя дитино. Тепер, може, згадаєш звідки?

Як по голові ударила! Сіла я на ослін і заголосила. Згадала: макітра з варениками, саперняк... Тільки-ж і було, що двічі... і за це пранці... Закамяніла я. Чую: тихо бере мене за руку Кривобочиха і каже:

— Не тужи, дочко, та послухай мене. Нанесла війна багато лиха на нашу Україну... Всякого стерва перебувало...

— Бабусю, рідненька, — благаю, — що хочте беріть, а тільки поможіть та нікому не кажіть. А то — в криницю...

— Чужа біда для мене тайна, моя дитино: заспокойся... Велику красу дав тобі Господь і велику наругу послав — для спасення твоєї душі... А, Боже-ж мій милосердний, скільки до мене ходить дівчаток і молодичок, парубків і чоловіків. Якби на твоє думали, став загатилиб... До фершала не йдуть, до Кнїва не їдуть — до баби Кривобочихи і незаможники і заможники, і куркулі та й лапацони* з заводу навідуються... бо сам Господь веде їх до мене, для спасення їхньої душі: тіло — хворобі, аби душу спасти. Через страждання, дочко, люди проходять, як через огонь...

— Що-ж його в світі божому діяти?

— Од цієї хвороби немає ліків, як молитва... на вечірній зорі, на ранішній зорі, коли роса поїть землю, — молись. На схід сонця — на свою церкву — сто поклонів земних, на захід сонця, на русачівську церкву — сто поклонів земних. А їж, моя дитино, молоду редьку, що окроплена росою, та мед... А вийдеш на річку, молись: „Видибай, Боже, видибай". На небі знають, до кого ця молитва... Господь поверне тобі й красу змарнілу й душі стежку прокаже. Спасибі твоїй матері за пиріжечки, а тобі, дочко, за качечку...

*Литвини. — Авт.

Пішла я... Щось матері збрехала. Почала росяну редьку їсти з медом. Щоденно по двісті поклонів била. Наче полегчало. Веселіше мені на серці іноді й на пісню потягне. Заспіваю... а серце як скрутнеться, а сльози як покотяться... Далі: почуваю — в горлі щось харчить, в роті наче сливи поприлипали. До вітру піду... Гнию. Живою гнию... А чула я, що найкраще помагає мироносна Марія Єгипетська... Вже як ця не поможе...

Скривилась Одарка і захолола. Чую, як тукотить її серце. Жде, що я скажу.

— І чи ти вгадаєш, сестро, що я сказала молодиці?

— Господь тебе знає...

Вівдя тихо-ласково глянула на Ониську: в тихих чорних очах, які берегли одвічну тугу й ніжність української женщини, полинула хвиля скорботи. Воскове обличчя освітилось ласкавим сумним посміхом. І наче передаючи таємницю, Вівдя, вагаючись, перекинула погляд через став, по роздолу, до заводу...

— Щось сталось зо мною несподіване. Чогось Петро мені встав в очах. Я твердо, наче чужим язиком сказала Одарці:

— Присоглашаю тебе в мироносниці...

Оговталась далі й додала: — Тільки, голубонько, щоб ніхто і не знав і не чув: будемо святити в Переправці криницю... А ти, покіль-що занеси батюшці якусь там качку. Хвалити Господеві, їх у вас повний двір. Щоб записали нас батюшка в мориносниці. А то-ж, сама знаєш, напреться бабів — і не приступиш...

Одарка вклонилась мені до землі, наче справжня мироносниця до гробу господнього. Аж ніяково мені стало.

Вже й не кажу тобі, Онисю, як вийшла я од Іванків. До того-ж боліло моє серце за наш горопашний нарід... Твоє лихо промайнуло... і молило серце: перенеси ти, Господи, всі скрути людські та на мої плечі та й покарай зараз...

III.

— Вихопилась на греблю. Бачу з дякового двору вийшла Санька Таманська. Хай Господь милує! — думаю про себе, — наче навернула Одарку маю, а тут і Санька дорогу переходить. Але гребля одна: ця... Зустрічаємось.

— Христос воскрес, бабо Вівдя, з суботою будьте здоровенькі!

— Воїстино воскрес, спасибі, будь і ти здорова.

— Куди це ви, бабуню? Може до дяка — писатися в мироносниці?

— А пишуться?

— Та пишуться. І я вписалася, батюшка благословили.

— Добре, дочко, коли так. Вкупі будемо в мироносницях ходити... А ти-ж батюшці можеб сахару однесла. Вони-ж так бідують...

— Ні, — одказує Санька, — я їм виполю город. Де там, той сахар...

(Далі буде).

Може бути, що проф. Нітш і його адгеренти шукатимуть ще якихсь натяганих арґументів, або перекручуваних фактів, але хто хоче конче доказати, що біле — чорне, з тим всяка дискусія виключена.

Недобру нагоду вибрав собі проф. Нітш згадуючи про *niektóre nieinteligentne lub zac etrzewione jednostki*" !

Микола Вовкунець.

Не одна міра.

Рідній Школі під розвагу.

Досі водилося в середніх школах Рідної Школи так, що навчання спочивало частинно в руках кількох власних (етатових) сил, а в якій половині в руках учителів держ. шкіл. З тими так званими доходячими силами не було великої вигоди, бо, як тільки переставлено години в держ. заведенні, зараз же треба було робити зміну поділу годин у прив. школах. Колиж цього не вдалося заразже зробити, то години доходячих сил пропадали. І скільки то годин через це пропало для науки! Доходячі учителі спізняються часто наслідком віддалі прив. школи від державної. Знаю, як то перед війною до одного прив. середнього заведення деякі учителі приходили 10 хвилин по дзвінку а відходили 10 перед дзвінком, бо мусіли бути на час у своїй школі. Таким чином лекція тревала менше як пів години, а висліди такої науки були мінімальні. Серед таких обставин управа прив. школи має не малі трудноші до поборення і клопоти в кермуванням заведення. Буває, що нема кому дати господарки в клясі або надзору над кабінетом чи бібліотекою, боількома власними силами годі все те обсадити, а доходячі сили нерадо такі обовязки беруть на себе, бо мають їх у своїм заведенні. Не менші клопоти має управа з конференціями: треба все довідуватися, коли конференція в держ. школі, щоби речинець своєї не колідував та щоби професорам було вигідно. Скажемо коротко: з доходячими силами наука не може бути цілком правильна та корисна. На жаль колись так мусіло бути, бо може й не було власних учительських сил. Одначе тепер справа з власними силами стоїть далеко краще: маємо стільки абсольвентів фільософів, що можемо всі наші приватні школи ними обсадити власними силами. Щойно така прив. українська школа, яка буде мати свій власний учительський збір, відповість тим вимогам, які до неї ставить наша суспільність. В першій мірі наука буде цілком правильна, учителі не будуть спізнюватися на години, не будуть вязатися роботою в держ. школах, і зможуть всецілo посвятитися Рідній Школі. А ще що! Державні учителі що-раз більше відтягаються від народньої роботи, бо держава що-раз більше бере їх під свою „ласкаву опіку" та замикає їм уста і вяже руки. Нехай же їх обовязки перейме учительство з Рідної Школи менше залежне від держ. влади. Дальше — наші учит. кандидати, не найшовши собі у нас місця, ідуть на чужину і там вони для нас майже пропадають. А колиб вони у нас дістали заняття, то на тім школа скористалаб, громада дісталаб нових робітників інтеліґентів.

Вкінці за повищим домаганням промовляють ще чисто людські і товариські справи. Чому одні мають мати дві платні й вигідно жити, а другі, звичайно ті, що воювали за народню справу, що скиталися по чужині у голоді й холоді, мають бути без куска хліба? Одні нераз навіть національно байдужні живуть вигідно за наші гроші, а другі, що можуть з успіхом і користю працювати для народу, голодують або шукають хліба аж на чужині. На жаль у нас є люде нетовариські й нелюдяні, яких це цілком ні не болить ні не свербить, що їх товариші голодують. Одного разу повищу справу порушували на учит. зборах і тоді дався чути голос: „держ. платня мені не вистає, я мушу мати побічне заняття." Отщо, ти брате, хочеш вигідно жити, а не бачиш, що другий не має ніякої платні? Без сумніву, що з такою неправильністю треба скінчити. Головна Управа Рідної Школи та Учительська Громада повинні віднестися до всіх прив. середніх шкіл Рідної Школи та Василіянок, щоби з новим шкільним роком у своїх школах віддали навчання власним силам. Виімково може бути учитель з державної школи, коли річ у якихнебудь 8—10 годинах, для яких годі брати окрему силу. Крім того Учительська Громада повинна звернутися до учителів з держ. шкіл, щоби в імя товариськости, людяности й патріотизму не забирали місць у наших прив. школах тим всім, що по тяжких трудах покінчили студії та здобули право навчання, тим, що можуть бути корисними членами в громадській роботі подекуди навіть більше як теперішні державні учителі.

Педагоґ.

Проти нац. меншостей.

Зміна виборчої ординації ухвалена

Варшава, 7. липня 1927.

Сьогодні конституційна підкомісія сойму ухвалила під неприсутність польської лівиці і проти голосів представників нац. меншостей пос. Хруцького і Шрайбера, які вийшли остентаційно з салі нарад, **зміну виборчої ординації до сойму й сенату.** Зміни ці перейшли голосами правиці. Пяста і НПР. Зменшено скількість посольських мандатів ще на 8, так, що всіх послів має бути 412. Виб. округи: Самбір і Львів мають творити один круг 9 мандатів, Стрий і Станиславів 1 округ 8 мандатів, Тернопіль і Золочів 1 округ 12 мандатів, Ковель, Луцьк і Кременець 1 округ — 10 мандатів, Бересть і Пинськ 1 округ — 7 мандатів, Новгородок і Ліда 1 округ — 8 мандатів. Зменшено ще також скількість сенаторських мандатів на дальших 2, так, що всіх сенаторів має бути 103. Відібрано ще один мандат воєвідству львівському (матиме тільки 7 сен.) і один мандат воєвідству волинському (матиме тільки 3 сенаторів). Після того ухвалено ще допустимість союзу трьох ліст у цілій державі. З державної лісти може користати та група, що вибере послів принаймоше в двох виб. округах. Пленарне засідання комісії визначено на второк і на цьому реферуватиме справу пос. Ґломбінський.

З нарад сойму.

Промова пос. Козубського і представників інших нац. меншостей. — Протест проти куріяльних вибор'в.

Варшава, 7. липня 1927.

Вчора сойм продовжав дискусію над самоврядними законами, при чому представники національних „меншостей" виголосили довші промови, занявши неґативне становище супроти предложених проєктів. Зокрема велику промову виголосив пос. *Козубський* (Український Клюб). Бесідник ствердив, що зложені соймові проєкти самоврядних законів є карикатурою самоврядування. Аби не признати нац. меншостям прав, відмовляється їх і польському населенню на „кресах" і твориться диволяндно великі виборчі округи зі значно зменшеним числом послів. А вже обовязок знати польську мову — спрямований у простій лінії проти національних меншостей. Проєкт самоврядних законів містить у собі цілу низку реакційних постанов, що виміpені проти непольського населення. Взагалі ці постанови мають на меті упривілеєння поляків і покривдження всіх неполяків. З тих причин пос. Козубський поставив внесення на відіслання самоврядних проєктів знову до комісії. Довшу промову виголосив теж. пос. *Яремич* (білорус), що критикував різко предложені проєкти. Він доказував, що польські соціялісти і визволенці зрадили демократію і продали національні меншости, чим поглибили пропасть між меншостями і пануючим народом. Польська лівиця є сто разів гірша і більше зрадницька, як народова демократія. Білоруський нарід ніколи не вречеться своїх самостійницьких змагань і не погодиться з витвореним станом річей. По промові німецького посла *Карау*, що заявився за внесенням пос. Козубського, складали короткі заяви ріжні польські посли. Остру промову виголосив іще пос. *Праґер* (ППС.), занявши різко неґативне становище до обговорюваних законопроєктів. Він заявив також, що вибори до громадських рад у Східній „Малопольщі" зарядженo зовсім безправно, бо там не обовязує розпорядок Ліквідаційної Комісії.

Дня 7. ц. м. сойм приступив до подрібної дебати над законом про сільські громади. По поправках пос. Шіппера забрав слово пос. Хруцький, що домагався м. ін., аби членство в громаді можна набувати щойно по 3 роках замешкання й аби члена громади можна усунути, але тільки за звичайні злочини. Після того приступлено до дебати над законом про міські громади, а потім про повітові комунальні союзи. По закінченні дискусії над трьома проєктами законів відложено засідання до вторку.

За знесення прес. декрету, декрету про зневагу в друку і неправдиві вісти.

Варшава, 7. липня 1927.

Правнича комісія сойму займалася вчора пресовим декретом і декретом президента держави про поширювання неправдивих вістей і зневаг. Справу обох декретів реферував пос. Ліберман, стверджуючи, що декрет пресовий вимагає змін, а декрету про поширювання неправдивих вістей і зневаг не можна ні приняти ні вдержати, бо він надиханий поліційним духом і не відповідає примітивному правному почуттю. По промовах кількох послів внесення на анулювання декрету про поширювання неправдивих вістей і зневаг принято одноодушно. Голосувало за ним 22 присутних на засіданні послів зі всіх соймових ґруп.

Сьогодні по рефераті пос. Лібермана ухилено 25 голосами всіх присутніх пресовий декрет і вибрано підкомісію для вироблення нового.

Чи уступлення віцепремієра Бартля?

Варшава, 7. липня 1927.

Наслідком недуги і перепрацювання мав би уступити небавком, як кажуть, віцепремієр Бартель. Становище віцепремієра після нього мав би обняти бувший міністр ґен. Сосниковський. Одночасно появилися чутки про димісію мін. скарбу Чеховича, які одначе показалися зовсім фалшивими.

Польща дістала позичку.

Варшава, 7. липня 1927.

Вчора підписано позичкову умову з американською консорцією, яка признала Польщі 15 міліонів долярів кредиту на господарські ціли. В цій справі уряд видасть комунікат. Ця позичка є переходова, пізніше має бути затягнена в Америці значно більша позичка.

Знов „розкрили" комуністів.

Варшава, 7. липня 1927.

В повіті Молодечно на Виленщині „розкрили" окружний комітет комуністичної партії Західної Білоруси, при чому арештовано понад 30 осіб.

Анґлія не має наміру творити протибільшовицького бльоку.

Льондон, 7. липня 1927.

Відповідаючи на запит у палаті громад, Чемберлен заявив про відношення Анґлії до СРСР, між ін.: Кожний уряд мусить вести політику, приноровлену якнайкраще до інтересів своєї держави. Враження й поміч ення делеґатів інших держав, що Вел. Британія ніколи не мала наміру творити протирадянського бльоку, були справді згідні з дійсністю.

17. жовтня — процес Шварцбарта.

Париж, 7. липня 1927.

Жид. Аґ. Тел. довідується, що речинець процесу проти убийника Петлюри Шварцбарта визначено остаточно на 17-го жовтня ц. р.

Вивезення Вербицького.

Львів, 7. липня 1927.

З кругів оборонців повідомляють нас, що дня 2-го липня ц. р. в полудне вивезено з львівської тюрми при вул. Баторія студ. філ. **Михайла Вербицького** в асистенції кількох поліціянтів у незнаній напрямі. Всі дотеперішні змагання родини й оборони довідатися від компетентних властей, а саме від слідчого судді радника Янушевського, про місце вивезення М. Вербицького, який сидить уже девять місяців в інквізиті, — осталися, на жаль, безуспішні. На замітку оборонця д-ра Павенцького, що він буде примушений піти до президента, відповів йому суддя Янушевський: „Нех се пан ідзе жаліць"...

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає.

Д-р Маріян Панчишин виїхав на літний відпочинок. Поверне до Львова і буде приймати недужих 22. серпня ц. р. 27 1—7

Централя Луґів розвязана!

Львів, 8. липня 1927.

Вчора в год. 7 рано відбулася ревізія в д-ра Дашкевича, п. Козлянюка і в ред. „Луґових Вістей", а також в ред. „Луговика". Забрано всі книги й переписку, після чого на поліції повідомлено д-ра Дашкевича, що влада припиняє діяльність Луґової Централі. Таке саме повідомлення дістала Централя під проводом п. Остаповича і Коберського.

Виборчі висліди.

ТУРКА над Стр

При виборах до ради міста Турки побідив у днях 3. і 4. ц. м. зблькований українсько-жидівський комітет. Переважаючою більшістю вибрано до IV. кола 5 українців (з чого 2 інтеліґентів: о. І. Федевича і І. Яворського), 6 жидів, 1 поляка, а до III. кола 7 українців (м. ними 1 інтеліґента д-ра М. Кондрата) і 5 жидів. Польсько-унсівська ліста, не зважаючи на шалену аґітацію, соромно провалилася.

БОРИСЛАВ.

При виборах до III. кола віддано 1950 голосів, з того 1480 впали на лісту бльоку і 460 на лісту вшехпольську. Уневажнено 19 голосів. Вибрано 2 українців, 6 поляків і 4 жидів.

ОБЕРТИН.

Перейшла в цілости ліста бльоку.

ОЗІРНА.

Дня 29., 30. м. м. і 1. липня п. р. переведено вибори до громадської ради в нашій місцевости. З IV. кола вибрано: 6 українців, 4 поляків і 2 жидів; з III. кола 8 українців, 2 поляків, 2 жидів; з II. кола 2 українців, 10 жидів і з I. кола 2 українців, 8 поляків і 2 жидів. Разом вибрано 18 українців, 16 жидів і 14 поляків. Крім здобутку в чисельности українських мандатів українська суспільність в Озірній виявила велику силу моральну, карність і здисциплінованість та свідомість. Тому, що вибраний виборчий комітет не в силі був заспокоїти й помістити на виборчу лісту людей дійсно заслужених, були з тої причини зразу тертя й непорозуміння. Але в дні виборів, по відправленню Богослуження, майже ціле українське громадянство двигнулося до дому „Просвіти", щоб забрати наші виборчі картки. Від самого рання до пізного вечера старі й молоді, мущини й жінки просто мліли, падали від утоми, але видержали, поки не сповнили свого обовязку. Інтеліґентні поляки з опозиції говорили: „*Co za organizacja, co za siła, jaka jedność, jaka solidarność! Przed taką organizacją można uchylić czoła*".
Було що правда, кількох людців, що старалися за всяку ціну розбити єдність українського населення, але ця шайка дістала таку відправу, що ледви чи коли зважиться ще розбивати українську єдність.

Виборець.

ЛЬВІВЩИНА.

В *Чернушовичах*, львівського повіту, на 24-ох радних вибрано 19 українців і 5-ох поляків. Заступники дотеперішнього наказного комісаря внесли протест.

В *Клекоровi* вибрано 6 українців, 4 жидів і 28 поляків. Українці держалися дуже добре.

ПІДГАЄЧЧИНА.

В громаді *Мужилів*, пов. Підгайці, вибрано в усіх колах по 10 українських радних, не зважаючи на кирпію ріжних темних духів і двірських підлизнів. Яка національна свідомість у Мужилові, вказує найкраще обставина, що на 40 нововибраних радних є 29 предплатників українських національних газет головно „Свободи", а на 20 заступників — 17 передплатників. Не диво, що як комісар староства, який переводив вибори, подивляв голосно велику справність, свідомість і солідарність мужилівецьких селян, які йому просто імпонували своєю поставою. Чи богато є ще таких сіл у нашій Галичині?

СНЯТИН.

Перейшла в цілости ліста бльоку. Вибрано 16 українців, 16 поляків і 16 жидів.

КУЛИКІВ.

На 40 радних вибрано 14 українців, 14 жидів і 12 пол.

Виборчі надужиття.

СОКАЛЬЩИНА.

Поздимир. Голосування перейшло під Затогом наказної кліки: комісаря і писарчука. Виборча комісія допустилася страшних надужить. Писар і комісар видирали з рук виборців українські картки з кандидатами та дерли їх, кричали і грозили, щоб ніхто не голосував на український лісту. Словом: терор! Повновласти всіх українських виборців уневажнено при виборах! не перечислювано карток і не оголошувано, хто скільки голосів дістав. Панове з виборчої комісії робили, що хотіли! Що на це староство? Победили жили і хрунівські підлизайки. На жаль, навіть справник української кооперативи зрадив своїх і віддав голос на хрунівську кліку. Що на це члени кооперативи?

Тудоровичі. Учителя і учительку (7-ої ранги українців) не поміщено на лісті. Від всіх, що мають право голосу в четвертому колі, писар Кліщинський вимагає метрики. Невигідних господарів перенесено з другого до третього кола. Спадкоємців і т. п. писар не узнає. Поменшувано з розмислом податки невигідним наказній кліці людям. На рекламації не дається відповіди.

Старгород. У вісьмох днях забрав до себе комісар, на приказ всевладного писаря з Угринова, виборчі лісти і не дає нікому переглядати, хоч староство в своєму обіжнику наказує, що лісти можна оглядати цілий місяць щодня цілих вісім годин. До рекламаційної комісії покликано з розмислом неписьменних, щоби з ними міг писар робити, що захоче, члени рекламаційної комісії відповідають на запити громадян, що вони нічого не розуміють і не знають, а писар робить, що захоче. Писар вишукує навіть так зв. політичні провини, щоб невигідних собі людей не допустити до голосу.

НОВИНКИ.

— **Відгуки граду.** Щойно тепер приходять точніші звістки про руїну спричинену градом минулої суботи. Найбільшу шкоду мають огородники; за 12 хвилин бурі град потрощив тисячі шиб в оранжеріях, [illegible] рослини та побив городину. Чимало людей, що поралися коло городу весь рік лишилась без засобів прожитку.

— **Жнива спізняться** цього року наслідком дощів, на два-три тижні. Такою є думка бувш. польського міністра хліборобства Ґосцїцкого.

— **Особисті вісти.** Дня 1. липня ц. р. промувався у Карловому університеті в Празі п. **В. Горбовий** з Долини на доктора прав.

— **Гинуть як мухи.** У Винниках утопився добровільно в керниці богослов Пилип Йона, що недавно приїхав із Праги. — Львівське жіноцтво надалі розчароване життям: знову одна 16-літня невідома і друга 20-літня, служниця Гарасим, зїли отруту. — У Варшаві уч. VII кл. гімн. Черський застрілився, лишаючи записку, що „має недужу душу". — Одночасно в Пруті, біля Коломиї, втопились 20-літня семинаристка Піндус і 8-літній хлопець Тимочко.

— **Проєкти нових залізниць.** Комунікаційна комісія приняла резолюцію на адресу м-ства шляхів про потребу почати підготовчі роботи для нових залізн. шляхів: Коломия—Косів—Кути, Підгайці-Теребовля і другого шляху Львів—Коломия—Снятин. Тепер тільки питання: чи наше покоління ще цими залізницями зоїде.

— **Банкноти і мистецтво.** У „Слові Польськім" з дня 7. ц. м. находимо велику статтю п. Рибалтовського з нагоди випуску нових 10-зол. банкнотів. Автор називає їх попросту „скандальними" з художнього погляду і стверджує, що рисунок на них є доказом „найбільше первісної незнайомости принципів щодо пропозицій людського акту" і що для ратування доброго імени польського мистецтва треба би їх якнайшвидше скасувати. Ще 5. квітня помістили ми в „Ділі" новинку про ці банкноти кажучи, що „під мистецьким оглядом вони не витримують ніякої критики" і що „про них нічого доброго взагалі сказати не можна". Таку художню оцінку дав нам принагідно наш артист П. Ковжун і за неї тоді покрим рядном накинулась на нас „Газета Поранна". Нині, 3 місяці пізнійше, польські фаховці доходять до того самого висновку.

— **Клопіт для ґеографів.** Російська революція породила одну своєрідну недугу: перехрещування міст новими іменами своїх героїв — свіжих кандидатів на історичну славу. Заки европейські фірми встигли перевидати свої „атляси" із новими назвами, сотку нових міст перехрещено знову. Тепер за цією ідеєю хоче піти турецький парлямент і в честь свого володаря назвати Константинопіль — Мустафа Кемаль. Константинопіль має ту хибу, що є за довгий, а Мустафа Кемаль трохи за короткий... перед історією.

— **Таємні кістяки.** У Берліні при будові підземельної залізниці відкопали 100-кількадесять людських кістяків в околиці площі Александра. Судовий знавець пр. Штравх каже, що це останки французького цвинтаря з армії Наполеона 1812 р., а комуністичний „Вельт ам Абенд" твердить, що це кістяки вбитих по-зрадницькому комуністів підчас бунту „спартакусів". Цікаво знати: чи людина по сто роках у землі виглядає так само як по кількох...

— **Ріжні рекорди.** Мадярський письменник Льорант, безпосередно після перелету Ліндберга, сів за стіл і написав про нього невеличку повість, за одну добу її видрукував і миттю розпродав. Навіть коли така література є тільки гулянем, то таки вона є доказом справжнього темпераменту мадярів, якого їм щиро заздримо. — 80-літня мати президента Австрії Гайніша їздила із своїм сином літаком понад Віднем. — У Сполуч. Державах є тепер 207 осіб, які мають річно більш як міліон дол. доходу; ще в 1924 р. було їх усього 75. — Колишня „оперетко́ва зоря" Будапешту Ільонка Пальмай-Кінски, що від кількох літ живе в біді як „трафікантка" з ласки уряду, перейшла в 63 р. операцію відмолодження і має тепер намір вернутись на сцену, і ще раз вийти замуж, бо почуває себе, мов 20-літня. — У місті Цінцінатті (Спол. Держ.) арештували грабителя церков Маредена, який за останніх 27 років ограбив 7000 церков на 81.000 дол.

— **Світова всячина.** У Пасадена (Каліфорнія) помер творець першого трамваю Джордж Петтерсон в 88 р. життя. — За перших 5 місяців ц. р. було в Англії 8700 випадків віспи. Для порівнання пригадують, що напр. в 1922 р. за весь рік було тільки 973. — Поляки-комуністи в С. Р. С. Р. на знак протесту проти Чемберлена, який зірвав взаємини із рад. Союзом складають гроші на танк імени „Фелікс Дзержинський". Гроші збирає спец. комісія під проводом Фелікса Кона, колишнього редактора соціял. денника у Львові. — Англійський уряд видав „Блакитну книгу" з текстами всіх дипльоматичних нот між ним і С. Р. С. Р. від 1921 р. — Турецький уряд придумав такий спосіб на будову літаків: курці дістануть пачки з папіросками по тій самій ціні, що дотепер, але в пачці замісць 20 папіросок буде тільки 19; одна піде на літаки. — Шліфарні діямантів у Бельгії зачинені по причині фінансових труднощів; десятки тисяч безробітних.

Відозви і комунікати.

В справі „Народнього Музею" в Коломиї.

Виповняючи заповіт основателя „Українського Народнього Дому" в Коломиї та постанови статута цього Товариства, як також ухвалу Загальних Зборів, Управа „Українського Народнього Дому" рішила оснувати **„Народній Музей ім. о. Йосафата Кобринського в Коломиї"**. Тому, що Музей має відповідати етноґрафічним цілям, він складатиметься з таких відділів: 1) Відділ збірок строїв Гуцульщини зі всіх сторін Підкарпаття. 2) Відділ гуцульсько-народніх вишивок і писанок. 3) Відділ гуцульського мистецтва та всякого виробництва, як тарілки, топірці, касетки, ящики, килими і т. п. 4) Відділ старовинної зброї та всяких культурно-історичних памяток. 5) Відділ „Гуцульщина" в сучасному мистецтві. 6) Відділ археольогічно-нумізматичний. 7) Відділ знимок Гуцульщини. 8) „Варія"— відділ для виміни. 9) Бібліотека про Гуцульщину. З уваги на високу ціль, яку в житті національнім та культурнім має колись відіграти наш „Народній Музей", проситься отцим всіх свідомих українців занятися збіркою цінних памяток та надсилати їх на адресу: „Народній Музей ім. о. Йосафата Кобринського в Коломиї", Український Народній Дім, вул. Костюшка ч. 23. — Коломия, в травні 1927.

За Управу:

о. Олександер Русин, голова. — Юліян Ковалів, секретар.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

Літературний куток.

— У літературних англійських колах займаються питанням: чи не відкрити гробницю поета Едмонда Спенсера, що помер у 1599 р. і спочиває у Вестмінстерськім соборі, англійськім Пантеоні. На його похоронах численні други-поети мали вкинути в його домовину поеми в його честь. Між ними, кажуть, мав бути й Шекспір. Отже є здогад: хто зна, чи нема там і рукопису Шекспіра. А що ніодин з рукописів Шекспіра не дійшов до нас як безсумнівний оригінал, то така знахідка мала би для дослідів над його творчістю великанське значіння. Одначе між самими письменниками нема ще в цій справі одностайної думки. Т-во драматургів після довгої дискусії не хоче взяти на себе ініціятиви. Драматурґ Масон є за тим, щоби домовину відчинити, не добачуючи в цьому ніякої образи тіней Спенсера. Бернард Шов каже, що цього не варт робити: „Досвід показує, що коли чоловік кидає до могили рукопис, то або цей рукопис нічого не варт, або автор має в себе копію".

— У рос. держав. В-ві виходить перекладна збірка оповідань В. Винниченка п. з. „Купля", всіх ще передвоєнних.

— Молодий російський письменник Алексей Чапигін видав велику повість „Разін Степан". Дарма, що автор старався змалювати особу Разіна, цей малюнок вийшов блідо. Зате майстерно передана істор. доба із своїми звичаями та своєрідним кольоритом, політично-суспільні обставини, варварство та дикість уряду та народу. Жаль, що повість трохи задовга.

— Американський міліярдер-банкир Кан бувш. посол у Льондоні і бувш. держ. секретар Хюз рішили приєднатись даром міліон дол. на відбудову театру Шекспіра в Стретсворді.

Всі українські діти до української школи! Хто минає свою рідну школу і посилає дитину до чужої школи, — той ворог своєї дитини і української нації!

ОПОВІСТКИ.

Управа української ґімназії в Яворові складає подяку о. Ст. Маланякові з Пітсбурґа за жертвування 5 долярів на відбудову ґімназії. 28 1—1

Управа Української Студ. Громади у Варшаві уділює всяких інформацій щодо вступу на Політехніку, Університет (всі відділи), Вищу Школу Торговельну, Вищу Школу Сельського Господарства, Школу наук політичних, Школа штук красних, Школа фізичного виховання. Листи просимо надсилати по адресі: *Warszawa Podwale 16—15. Ukraińska Stud. Hromada.*

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.